

Satul de la iaz*

Cine mergea spre vama Bacăului venind din ținutul Brașovului prin trecătoarea de la Grozăști, apoi musai trebuia să ajungă pe Valea Turluiului, la capătul căruia se afla iaz domnesc dăinuit acolo de pe vremea lui Petru-vodă. De acolo, urcând dealul Pietricica, ajungeai iute la vama Bacăului și, pe drumul Romanului, la Suceava unde era cetatea de scaun a Moldovei.

La coada iazului, căreia lăcuiitorii îi ziceau Iușcă sau cum spun unii istorici Iasci, pe coasta dealului se afla sat vechi, răzășesc cu căsuțe din paianță și cu coperișuri de papură. Și tot acolo, mai pe coama dealului era o turlă de strajă, în care se suiau străjerii ca să buciune despre primejdiile ce se abăteau peste acele locuri și tot așa din turlă în turlă până la cetatea de scaun. Iar satului, de la acea turlă i s-a zis Turlui și așa a rămas multă vreme și mai dăinuie și acum în zilele unora, deși zace sub țărână și, din când în când, atunci când se sapă în acele locuri ies la iveală urmele acelei vechi așezări.

Erau turluienii oameni vrednici și aveau în stăpânire acele locuri, ba și pe cele dimprejur lor cu pășuni, fânațuri și păduri, ba și loc de arătură, pământuri pe care le munceau ținând vite și agonisind cele de-ale gurii. Pământurile și împrejurimile le aveau cu uric domnesc, încă de pe vremea lui Ștefan-vodă, ca danie pentru slujirea domniei. Erau din neamul lui Melinte și al lui Vraghe, care se știau aici de când lumea. Trăiau acolo, având grijă de iazul de pește ca să nu vie furii, ba mai tăiau din cele păpurișuri ce se tot întindeau către luciul de apă și, când veneau slujitorii domnești cu zăpis, îi lăsau să prindă pește cât trebuia și să-l ducă mai departe.

Trecuse prin acele locuri și oastea lui Mihai-vodă și, după cum zic poveștile, acolo lângă acel iaz s-ar fi dat bătălia între oștile marelui domn muntean și cele ale lui Ieremia Movilă, domnul Moldovei,

năimite din Polonia. Dar asta este altă poveste, iar noi să ne întoarcem la ale noastre istorisiri.

Era pe la anul 1718 de la Nașterea Domnului, când sultanul turcesc, nemulțumit de cetățile moldovenești, mai cu samă de Cetatea Neamț, unde se ascuseseră austriecii, trimise un detașament de turci la Mihai-vodă Racoviță cu „poroncă să strice Cetatea Neamțului” și Miera, „unde au șezut cătanele”, cum zice hatmanul Neculce în a lui cronică.

Dară, turcii, ca turcii. În loc să meargă în sus pe apa Siretului, o luară pe Trotuș, cu gând de prădăciune. Vestea despre venirea lor o aflară turluienii de la focurile de pe dealuri care le spuneau că-i primejdie mare. Așa că oamenii își luară animalele și ce mai aveau prin case și, cu purcel și cățel, se ascuseră în pădurea de la Fundoia, în locuri numai de ei știute, dincolo de lăstărișul de nepătruns, căruia îi ziceau lamură.

Când ajunseră turcii, satul era pustiu. Înciudați că nu au găsit nimic de prădat, nici fete au muieri să le ia în haremurile lor, aceștia dădură foc caselor și acareturilor, care arseră ca niște fachii de se vedea până hăt departe. Dărămară și turla și, făcând larmă, o luară către vama Bacăului, să ajungă cât mai repede la vodă Racoviță, ca acesta să-ndeplinească cele poruncite de sultan.

Sățenii ascunși au stat ei o bună bucată de vreme și, nema-iauzind răcnete și vorbă turcească, cel mai bătrân trimise un flăcăuan să iscodească.

- Măi, Neculai, strecoară-te până în sat și vezi de-au plecat păgânii. Da' să mergi cu fereală și de va fi vreo primejdie, iute să te faci nevăzut.

- Apoi, așa oi face, tătucă! zise flăcăuanul acela și plecă de-n dată.

Cei rămași vorbeau între ei, grija și spaima citindu-se în vorbele și privirile lor, așteptând cu nerăbdare să știe despre sat. Și trecu o

bună bucată de vreme, soarele fiind aproape să dea după dealul Nadișei și să se lase noaptea, când sosi băietanul cu fața catran de supărare și cu lacrimi în ochi. Bătrânul, care se vede că era mai marele satului, îi ieși în întâmpinare.

- Cum e treabă, băiete?

- Rea, tătucă! Satul nostru-i cenușă și cărbune.

Oamenii auzind așa veste năprasnică, lăsară capetele în jos, iar femeile începură a boci ca după mort, că mort era sătucul lor în care locuiseră ei, moșii și strămoșii lor.

Bătrânul privi la femeile și copii care se văicăreau, apoi, ridicând mâna, grăi tare, să se audă.

- Ia nu mai bociti atâta, bre muierilor! Bine c-am scăpat teferi. Acolo, în acel pârjol nu ne mai putem întoarce. Om ridica gospodării pe malul iazului, către soare-apune prin poiana aceea de răchite și carpeni, că-i loc mai ferit și avem din ce ne face casele și acareturile. Măine acolo să fim și fiecare gospodar să ridice casa, ca să nu ne prindă iarna. Om mai face și clacă unii la alții, ca să isprăvim mai repede. Dar acu trebuie să facem strajă în noaptea asta ca să nu vină te miri ce dihanie sau om peste noi. Și cum a zis bătrânul, s-au rânduie străji cu țăpoaie și topoare și bejenarii au adormit, știindu-se în afara primejdiei.

A doua zi, când abia se mizea de ziuă, toți erau în picioare și au pornit prin pădure spre locul de care am zis. Acolo fiecare își alegea un loc de casă și se apucară de lucru. Toată vara au muncit, iar la sosirea toamnei casele și șoproanele erau ridicate și fiecare gospodar era de-acum la casa lui, bucurându-se de muncă.

Satul a tot crescut, iar cei din satele vecine numeau satul acela renăscut Iazu și așa a rămas până în zilele noastre.

Leonid IACOB

* Din volumul al II-lea de **Povești**, în pregătire pentru tipar.